

Звіт
про стратегічну екологічну оцінку
Програми економічного і соціального розвитку
Ніжинської міської
територіальної громади
на 2026 рік

НІЖИН
ЗАВЖДИ РІЗНИЙ

2025

ЗМІСТ

1	Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік, її зв'язок з іншими документами державного планування	4
2	Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	5-23
3	Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	24-25
4	Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	25-27
5	Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	27-29
6	Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо-, та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	30-35
7	Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	35-37
8	Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, в тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	37-38
9	Заходи передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	38-41
10	Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	41-42
11	Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розрахована на широку аудиторію	42-43

ВСТУП

Концепція сталого розвитку спрямована на гармонізацію економічної, соціальної та екологічної складових та пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку регіонів.

Стратегічна екологічна оцінка Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планової діяльності на довкілля та здоров'я населення, використовувати результати цього аналізу для нівелювання або пом'якшення екологічних наслідків у процесі стратегічного планування.

Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку документу державного планування Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік виконується згідно вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», яким регулюються відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, при виконанні документів державного планування місцевого рівня. Це системний та комплексний інструмент оцінки, який підтримує та інформує про процес прийняття управлінських рішень суб'єктами діяльності, які можуть мати можливі екологічні наслідки, визначає заходи з пом'якшення негативних наслідків та їх інтеграцію до документу державного планування.

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Програма економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік (далі - Програма) є документом державного планування місцевого рівня, який розроблений з урахуванням норм Конституції України, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21.05.1997 р. №280/97-ВР із змінами), «Про засади державної регіональної політики» (від 05.02.2015 №156-VIII зі змінами), «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» (від 23.03.2000 №1602-III зі змінами), Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII, Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, визначені ООН, Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (від 28.02.2019 №2697-VIII), Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням КМУ від 20.10.2021 р. №1363-р. Програма враховує та узгоджується зі стратегічними та оперативними цілями, основними положеннями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 №695 із змінами та планом заходів з її реалізації, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.09.2025 №1047-р , Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року (рішення Чернігівської обласної ради від 18.12.2019 р. №4-21/VII із змінами), оновленій Стратегії розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2023-2027 роки (рішення Ніжинської міської ради від 20.06.2023 р. №2-31/2023), Плану відновлення і розвитку Ніжинської міської територіальної громади 2024-2027 рр. (рішення Ніжинської міської ради від 06.08.2024 р. №35-39/2024), а також відповідає планам їх реалізації та економічним, соціальним, екологічним, інфраструктурним, територіальним й іншим аспектам розвитку громади.

Метою Програми у 2026 році є вирішення спільних проблем громади шляхом впевненого сталого розвитку, соціальної інклюзії, енергоефективності та відновлення за європейськими принципами.

У Програмі відображені нові виклики у 2025 році, що постали перед Ніжинською громадою в умовах воєнного стану, визначені пріоритети розвитку Ніжинської міської територіальної громад (далі - Ніжинська МТГ) на 2026 рік.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Ніжинська міська територіальна громада розташована в південній частині Чернігівської області, на півночі Лівобережної України на межі Полісся і Лісостепу України, з переважанням природних умов Полісся, у лісостеповій зоні. Рельєф рівнинний. Висота над рівнем моря – 118 м. Площа громади – 131,4 км кв.

У складі громади – 5 населених пунктів: м. Ніжин, Кунашівка, Паливода, Наумівське, Переяслівка, з них один – міський, чотири сільських. Старостинський округ один – Кушнашівсько-Переяслівський. Громада дуже компактна, максимальна відстань від адміністративного центру до найвіддаленішого населеного пункту (с.Переяслівка) – 11,4 км.

Зовнішнє сполучення зорієнтовано на Київ (157 км), менше – на Чернігів (90 км). Залізничне сполучення більш зручне для Ніжина, ніж автомобільне. Ніжин – вузлова дільнична станція 1-го класу Київської дирекції Південно-Західної залізниці. Крім того, поруч із містом (на відстані 10 км) проходить автомобільний шлях міжнародного значення М02, а через саме місто – автомобільний шлях регіонального значення на території.

Демографічні процеси негативні – максимальної чисельності Ніжин досяг на початку 90-х рр. З 1993 року починається скорочення чисельності населення громади, яке на 01.01.1994 становило 83,0 тис. чол., на 01.01.2001 р. – 77,5 тис. чол., на 01.01.2016 – 71,8 тис. чол., на 01.01.2019 – 69,1 тис. чол., на 01.01.2022 року 66,6 тис.чол., на 01.01.2023 року -60,7 тис.чол., на 01.01.2024 року -62,4 тис. чол. на 01.01.2025 року - 63,0 тис. чол. (за інформацією, яка міститься в реєстрі територіальної громади). Як і в загальнодержавному масштабі, з Ніжинській МТГ відбувається старіння населення. Також спостерігається від'їзд населення в пошуках роботи до великих міст України та за кордон. Також на демографічну ситуацію негативно впливає тривалий воєнний стан.

Клімат

Клімат території помірно-континентальний з теплим літом та досить м'якою зимою. Переважають західні та північно-західні вітри, які достатньо зволожують територію громади.

За останні 2 роки (2023 - 2024 рр.) середньорічна температура повітря на території Ніжинської територіальної громади становить +10,2°C, річна сума опадів – 587 мм. Високі температури спостерігаються в липні 2024 р., абсолютний максимум 35,5 °C. Також високі температури повітря можуть спостерігатися і на початку вересня. Абсолютний мінімум -20,4°C спостерігався в січні 2024 р.

Тривалість періоду з середньодобовою температурою повітря нижче 0°C становить в середньому 77 днів. Стійкий сніговий покрив утворюється у другій половині грудня при середній його висоті 6-8 см. Максимальної висоти сніговий покрив досягає в середині лютого. Глибина промерзання ґрунту в середньому становить 35 см, а в найбільш холодні та малосніжні зими досягає і більшої глибини. В останні роки стійкий сніговий покрив на території громади не завжди встановлюється, а ґрунт промерзає слабо, або іноді навіть взагалі не промерзає. Тривалість періоду з середньодобовою температурою повітря вище 0°C становить в середньому 288 днів.

Річний розподіл напрямків вітру на території Ніжинської територіальної громади нерівномірний. Найчастіше повторюються західні та південно-західні вітри. В холодний період року переважають вітри західного, південно-західного, південного та північно-західного напрямків, а в теплий – західного, північно-західного напрямків. Середня річна швидкість вітру становить 2,4 м/с, максимальна швидкість вітру досягла 19 м/с. У середньому протягом року спостерігається до 13 днів з максимальною швидкістю вітру 15 м/с.

Ніжинська міська територіальна громада належить до зони достатнього зволоження. Середня річна відносна вологість повітря за останні роки складає 76% (від 57% у травні до 91% у грудні).

Основні кліматологічні показники за даними спостережень метеорологічної станції Ніжин приведені в табл.1

Таблиця 1.

	Роки 2023-2024, помісячно												За рік
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	
Середня місячна та річна температура повітря, °C	-2,6	0,6	4,2	11,0	15,0	19,9	22,0	21,6	17,8	10,0	3,0	-0,2	10,2
Максимальна температура повітря, °C	12,1	9,3	22,6	26,8	28,7	31,8	35,5	35,3	32,5	23,8	17,3	7,7	35,5
Середня кількість опадів, мм	35,1	38,1	45,2	60,4	8,9	88,5	59,4	16,0	16,0	80,0	88,7	50,8	586,8

Атмосферне повітря

За інформацією Чернігівського обласного центру з гідрометеорології за останні 2 роки (2023 - 2024 рр.) за даними спостережень метеорологічної станції Ніжин виявляється чітка тенденція до підвищення значень температур

повітря. Так, середньорічна температура повітря на території Ніжинської міської територіальної громади підвищилася на 2,1°C в порівнянні з кліматичною нормою.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря спостерігається як від стаціонарних так і пересувних джерел забруднення.

За даними Головного управління статистики в Чернігівській області протягом 2014-2024 рр. спостерігається коливання обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення та його поступове збільшення у період воєнного стану. Підприємства на деякий час призупиняли свою діяльність, але поступово відновлювали роботу, нарощували обсяги виробництва. З 2022 року спостерігається зростання на 8,6 % таких викидів. Динаміка викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря і парникових газів від стаціонарних джерел представлена на рис.1.

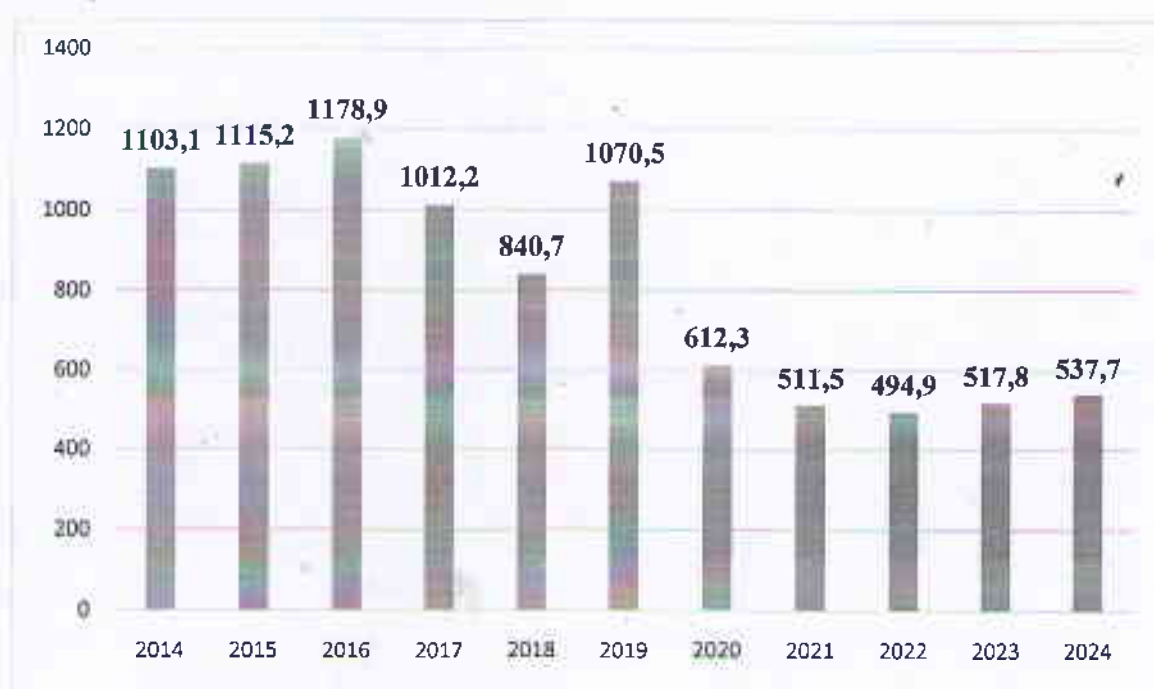

Рис. 1. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по м.Ніжину, тонн

За інформацією Головного управління статистики у Чернігівській області у 2024 р. відбулося збільшення викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел проти 2023 року на 3,8 %. Зокрема, збільшилися викиди на 24,6 % оксиду вуглецю – 265,9 т., на 6,5% діоксиду та інших сполук сірки – 72,1 т, у 2,2 рази збільшились викиди сажі, у 9 разів збільшилися викиди хлору та сполук хлору.

У 2024 році викиди у громаді здійснювали переважно переробні підприємства 456,0 т (майже 85% від загального обсягу викидів), що на 9,1% більше проти попереднього року; підприємства транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності 39,3 т (7,3% від загального обсягу викидів) менше на 47,4% проти минулого року, підприємства, що

здійснюють постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря 19,5 т (3,6% від загального обсягу викидів), що менше на 2,3% проти минулого року, підприємства державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування 11,5 т, що більше ніж у 2,2 рази проти минулого року (2,1% від загального обсягу викидів).

Під час обстрілів території громади в атмосферу вивільнялися продукти хімічної реакції, які спричинені горінням від розриву снарядів та їх потрапляння по будівлях та спорудах. Окрім автомобільних газів та викидів підприємств, викиди в повітря були спричинені продуктами горіння через спалення сміття та листя на присадибних ділянках.

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» в області діє «Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Чернігівська» на 2021-2025 роки». В рамках цієї програми в м. Ніжин встановлені пункти спостереження за атмосферним повітрям та проводяться на замовлення Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської обласної адміністрації моніторингові дослідження по визначенню забруднюючих речовин в атмосферному повітрі громади.

Протягом 5 місяців з червня по жовтень 2024 року Державною установою «Чернігівським обласним центром контролю та профілактики хвороб МОЗ України» проведені моніторингові дослідження оцінки якості атмосферного повітря. У повітрі визначався вміст домішок: діоксиду сірки, діоксиду азоту, бензолу, оксиду вуглецю, твердих часток пилу та важких металів, свинцю, кадмію, ртуті, нікелю). Проби відбиралися на території спортивного майданчика гімназії №9 біля ПрАТ «Завод «Ніжинсільмаш». За протокольними висновками досліджень вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі знаходиться у межах гранично допустимих концентрацій, встановлених наказом МОЗ України №813 від 10.05.2024 року.

Водні ресурси

Гідрографічна мережа Ніжинської міської територіальної громади належить до басейну великої річки Десна. На території громади протікає р. Остер та р.В'юниця. Річка Остер – лівобережна притока р.Десни першого порядку, відповідно до класифікації річок України відноситься до середніх річок. Загальна довжина річки становить 195 км, з них у межах Ніжинського району – 46 км, у м. Ніжині – 9 км. Річка Остер є магістральним каналом, який входить до складу міжгосподарських осушувальних систем «Остер – II черга», «Остер – III черга». На території Ніжинського району стік води зарегульований. Річка В'юниця – лівобережна притока р. Остер першого порядку, відповідно до класифікації річок України відноситься до малих річок. Загальна довжина річки становить 26 км.

За результатами інвентаризації водних об'єктів (2021 р.) на території Ніжинської міської територіальної громади налічується 9 ставків-копаней площею понад 12,68 га, а саме:

–м. Ніжин: ставок «Графський парк» площею 0,9 га, ставок «Газове господарство» площею 2,6 га;

–с. Кунашівка: ставок б/н площею 2,9 га, ставок б/н площею 0,6 га, ставок «Громадське» площею 0,6 га, ставок б/н площею 0,5 га;

–с. Переяслівка: ставок б/н площею 1,38 га, ставок б/н площею 1,0 га, ставок б/н площею 2,2 га.

Також на території Ніжинської ТГ розташоване озеро «Ніжин-озеро» орієнтовною площею 11,8 га.

Вищезазначені водні об'єкти використовуються для загального водокористування.

За даними звітності про використання води форми №2ТП-водгосп водозабір в громаді в 2024 році дещо збільшився проти 2022 року - на 2,1 %, але це менше попередніх періодів. Залишилися невирішені проблемні питання у розвитку водопровідних та каналізаційних мереж, які поглибилися в період воєнного стану. Динаміка забору води у м. Ніжин представлена на рис. 2.

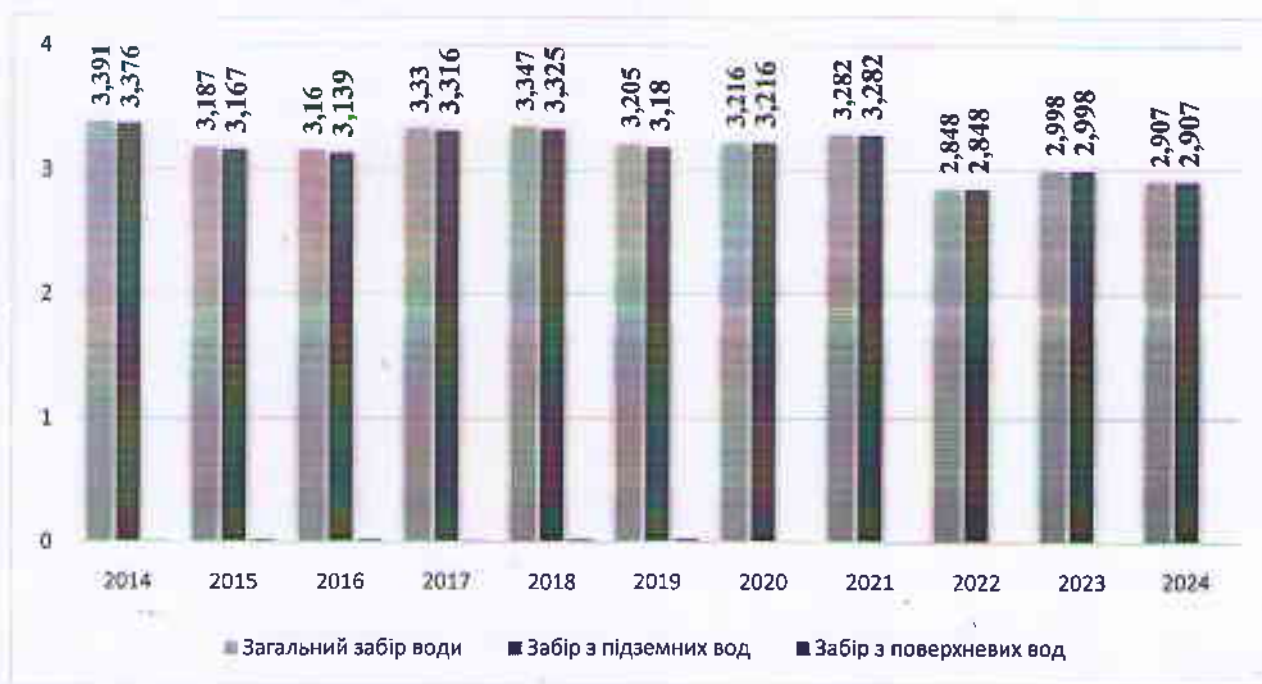

Рис. 2. Динаміка забору води в м. Ніжину 2014-2024 рр., млн. м³

Водопостачання та водовідведення здійснюється лише на території Ніжина, централізованим водопостачанням охоплено близько 90% населення міста. Діюча система централізованого водопостачання населення, житлово-комунальних та промислових підприємств м. Ніжина включає в себе комплекс 4-ох водозборів (насосні станції II-го підйому), на яких експлуатується 17 артезіанських свердловин та водопровідні мережі загальною протяжністю 274,5 км.

Майже 70% із загальної кількості води, яка подається в розподільчу мережу міста, постачається ВНС «Червона Гребля» із 5-ти свердловин, побудованих у 70-90-их роках минулого століття.

У засушливий період року та у години найбільшого водозабору виникають проблеми із забезпеченням водою віддалених північних районів міста («Ветхе» та «Фрунзівка»). З метою забезпечення безперебійного та сталого водопостачання, громадою виконані роботи по заміні амортизованого та застарілого обладнання на імпортне, більш надійне та енергоефективне; замінено встановлений глибинний насос на більш потужний із встановленням пульта керування з частотним регулюванням; замінено водопідйомну колону даної свердловини, замінено насосний агрегат II підйому та встановлено частотно-керований привід, що дозволило автоматизувати регулювання тиску в мережі, підвищити потужність насосу, передбачити виникнення гідроударів.

1. Забруднення водних об'єктів органічними, біогенними та небезпечними речовинами (дифузні та точкові джерела) в результаті відсутності встановлених водоохоронних зон і прибережних захисних смуг водних об'єктів та забруднення небезпечними речовинами від використання хімічних засобів захисту рослин, в тому числі пестицидів, що призводить до незадовільного екологічного стану основної водної артерії громади – р. Остер та водойм (заболочення, заростання водною рослинністю, погіршення якісного стану вод тощо), а в літній період спостерігаються явища масового цвітіння синьо-зелених водоростей, що супроводжуються замором риби.

2. Вплив гідроморфологічних змін на стан водних об'єктів в результаті урбанізації, проведення меліорації для потреб сільського господарства, зміна природних параметрів русла тощо, що в свою чергу призвело до порушення вільної течії річок, зменшення їх природного стоку, утворення застійних зон, погіршення біорізноманіття та деградації водних систем.

3. Проблеми, пов'язані із забрудненням підземних вод, які виникли в результаті використання мінералізаторів, пестицидів, скидів забруднених стічних вод у поверхневі водойми і неабияк призводять до погіршення якісного стану підземних вод у безнапірних водоносних горизонтах.

4. Вплив змін клімату на водні об'єкти, а саме збільшення середніх температурних показників повітря, посухи, зміна інтенсивності і кількості опадів, що призводить до змін водних об'єктів, пониження рівня залягання підземних вод в результаті чого все частіше спостерігається виникнення пожеж на прилеглих торфових землях, відсутність води у свердловинах і колодязях..

На вирішення цих проблем спрямовано наступні заходи, заплановані до реалізації на території Ніжинської ТГ на 2025-2030 роки, відповідно до проекту Плану управління річковим басейном Дніпра (суббасейни Верхнього Дніпра та річки Десна), який розміщений на офіційному сайті Держводагентства (<https://davr.gov.ua/plan-upravlinnya-richkovim-basejnom-dnipra1>):

1. Реконструкція/модернізація каналізаційних очисних споруд та каналізаційних мереж міста Ніжин Ніжинської територіальної громади Ніжинського району Чернігівської області.

2. Встановлення водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів у суббасейнах Верхнього Дніпра і річки Десна.

3.Роздільний збір твердих побутових відходів, надання послуг населенню з їх вивезення та утилізації.

4.Проведення освітньо-інформаційних кампаній з підвищення екологічної свідомості населення.

Найбільшим споживачем води є комунальне господарство – його частка в загальному заборі за 2024 рр. складає 79,5%. Другим за величиною споживачем є промисловість - 11,9%, а інші галузі -8,6%.

Рис. 3. Галузева структура використання води в м. Ніжині в 2014-2024 рр.

Динаміка скиду зворотних вод представлена на рис. 4, у загальному об'ємі яких найбільшу частку займають нормативно-очищені води.

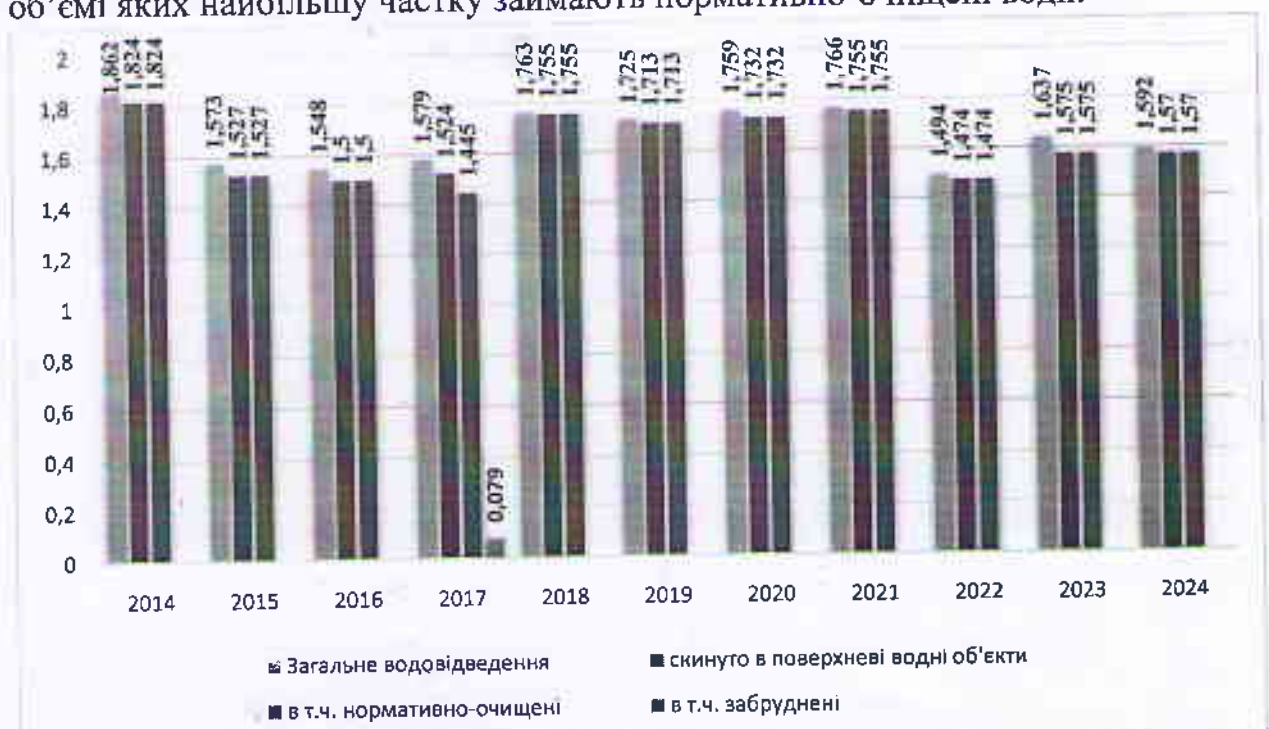

Рис. 4. Динаміка скиду зворотних вод у водні об'єкти м.Ніжин, млн. м³

Основним підприємством, яке здійснює скид зворотних вод до водного об'єкту на території громади є КП «Ніжинське управління водопровідно-каналізаційного господарства». Підприємство експлуатує комплекс очисних споруд повної штучної біологічної очистки зі скидом зворотних вод у р. В'юниця. Обладнання комплексу очисних споруд практично вичерпало визначені терміни експлуатації. Для подальшої ефективної роботи необхідно проводити роботи по їх модернізації.

В сільській місцевості взагалі відсутні очисні споруди для очищення господарств, стоки домогосподарств акумулюються у вигрібні ями та вивозяться не ідентифікованими надавачами послуг і неконтрольовано розміщуються у навколишньому середовищі, забруднюючи всі компоненти довкілля.

У 2024 році було проведено моніторингові дослідження оцінки проб з джерел централізованого водопостачання Державною установою «Чернігівським обласним центром контролю та профілактики хвороб МОЗ України». За санітарно - хімічними показниками якості води централізованого водопостачання:

- *артсвердловини військової частини не відповідають за органолептичними показниками та за вмістом амонію, загальної жорсткості, сухого залишку, хлоридів, заліза загального;

- *артсвердловини КП «НУВКГ» встановлена невідповідність за вмістом заліза загального та фторидів;

- артсвердловини ТОВ «Ніжинтехплит» встановлена невідповідність за вмістом фторидів та рН.

За санітарно - хімічними показниками якості води нецентралізованого водопостачання встановлена невідповідність по вмісту нітратів з шахтних колодязів за місцем проживання вагітних жінок та приватні колодязі по вулицях М. Лисенка та Прилуцькій.

КП «Ніжинське управління водопровідно-каналізаційного господарства» систематично проводяться дослідження гідрохімічних показників поверхневих вод в створах вище та нижче скиду з очисних споруд підприємства. Протягом 2024 року, зокрема жовтень 2024 року, зафіксовано вміст розчиненого кисню на рівні 11,25-11,50 мг/дм³ відповідно до створів. В обох створах м. Ніжин зафіксовано незначне перевищення БСК₅ на рівні 3,30-3,80 мгО₂/дм³ ГДК. Вміст інших забруднювальних речовин, що визначались, не перевищував значення гранично допустимих концентрацій.

Для виконання робіт з модернізації очисних споруд, а також об'єктів водопровідно - каналізаційних мереж потрібні значні капітальні вкладення та час на їх виконання. «Програмою охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021-2027 роки» передбачені заходи з реконструкції зливових каналізаційних мереж, гідротехнічних споруд тощо. До

кінця 2025 року передбачається профінансувати заходи по Ніжинській громаді щодо реконструкції центральної каналізаційної насосної станції по вул. Синяківська та каналізаційної насосної станції біля р. Остер по вул. Набережна м. Ніжин. В результаті очікується підвищення ефективності роботи каналізаційних мереж, запобігання виникнення аварійних ситуацій та забруднення довкілля стічними водами.

Відходи

У межах Ніжинської МТГ наявні діючі паспортизовані місця видалення відходів, які занесені до обласного реєстру MBV:

-«Очисні споруди Ніжинського міськводоканалу» D8 площею 16,6 га категорії «Б» екологічної безпеки;

-«Осад від нейтралізації стічних вод гальванічного виробництва» D1 площею 0,0024 га категорії «Б» екологічної безпеки ;

- «Ніжинський міський полігон твердих побутових відходів» D1 площею 15,32 га категорії «В» екологічної безпеки ;

-«Звалище твердих побутових відходів»D1 площею 0,5 га категорії «В» екологічної безпеки.

Відходи, як один із найбільших забруднювачів довкілля накопичуються в Ніжинській громаді в масштабах суттєво вищих, ніж відбувається їх знешкодження та використання (рис. 5,6). У 2024 році загальні обсяги утворення відходів збільшилися більше ніж удвічі проти 2023 року (243,3%).

Рис.5. Утворення відходів по Ніжинській МТГ, тонн

Слід відзначити, що тенденція щодо обсягів видалення відходів в м. Ніжині за останні роки стабільна, захоронення відбувається на спеціально обладнаних полігонах, більшість підприємством у сфері управління відходами,

менше утворювачами відходів. (рис.6). Зберігається значний розрив між обсягами накопичених відходів і обсягами їх знешкодження та використання.

Враховуючи природні та економічні фактори, основну складову в загальній масі відходів, що утворюються в регіоні, займають тверді побутові відходи, які в основному видаляються на полігон та сміттєзвалища.

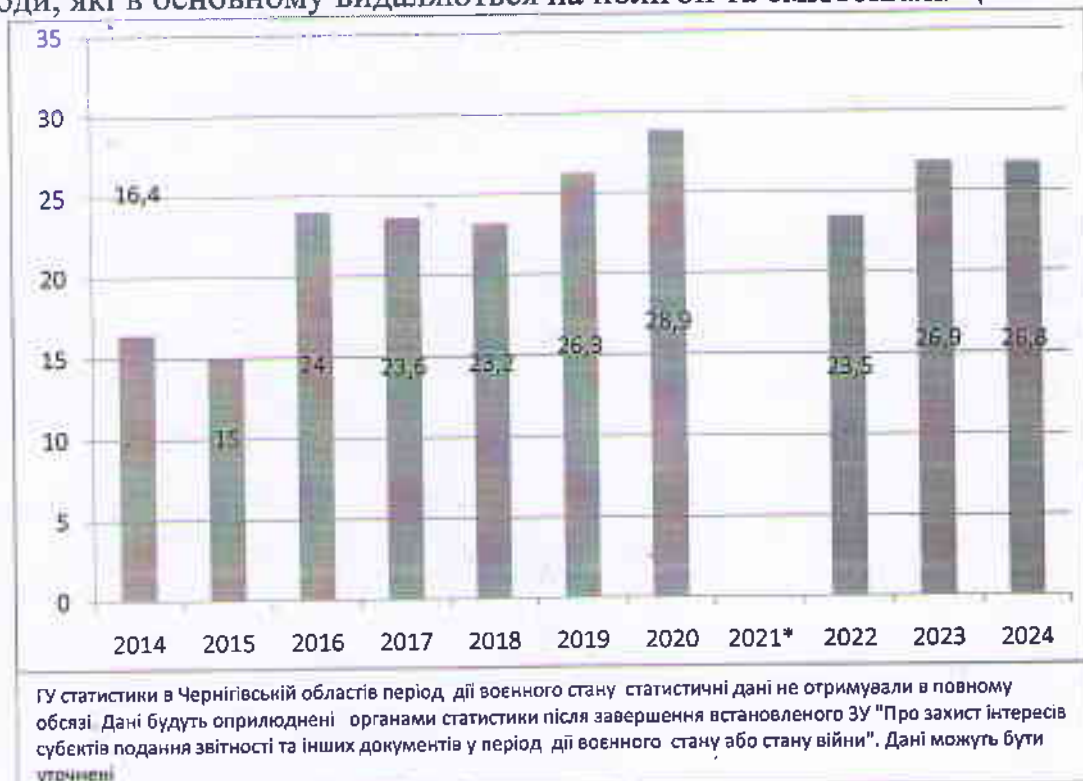

Рис. 6. Обсяги відходів, видалених у спеціально відведені місця, тис.тонн

Загальні обсяги накопичених відходів характеризуються тенденцією до нарощення за період 2014-2024 роки (рис. 7). Проте, останні статистичні дані, надані Головним управлінням статистики в Чернігівській області свідчать про наявність відходів на зберіганні у виробників відходів на кінець 2024 року 1314,5 т, що більше проти 2023 року на 75,3 %.

Рис.7 Обсяги накопичених відходів та на зберіганні, т

У м. Ніжин забезпечено метрологічний облік відходів (зважування). Проте, діюча система обліку твердих побутових відходів не відтворює реальної картини щодо фактичної кількості утворення відходів. Облік відходів, які потрапляють на інші місця видалення ТПВ, проводиться візуально лише в одиницях об'єму, що в перерахунку на одиниці маси не відтворює реальну картину обсягів відходів, які розміщуються на об'єктах. Тому, наявні дані щодо обліку відходів на полігоні ТПВ та сміттєзвалищах мають індикативний характер і не відтворюють реальну картину утворення та накопичення відходів. Недостатня кількість та технічний стан спеціалізованої техніки взагалі ставить під загрозу процес сміттєвидалення.

У громаді досить активно впроваджується система роздільного сортування сміття. Проте, вкрай наболілим питанням, що потребує вирішення, залишається стан накопичення стихійного сміття на території громади внаслідок несанкціонованого скидання сміття та рослинних відходів населенням поблизу контейнерних майданчиків для збирання побутових відходів. На такі дії мешканців спонукала заборона спалювання сухотрав'я і рослинних залишків, притягнення до адміністративної відповідальності з накладенням штрафних санкцій.

Протягом останніх років комунальне підприємство «Виробниче управління комунального господарства» надавало послуги з ліквідації стихійних сміттєзвалищ з території Ніжинської міської територіальної громади на договірних умовах з УЖКГ та будівництва Ніжинської міської ради.

Так, з території громади було ліквідованого стихійних сміттєзвалищ у 2021р. – 6330,34 т, 2022 р. – 5393,68 т, 2023 р. – 5212,38 т, за 2024 р. – 3827,0 т, за 1 півріччя 2025 р. – 263,52 т.

Згідно облікових даних КП «Виробниче управління комунального господарства» за 2024 рік на території громади утворилося 27024,74 т побутових відходів, з них оброблено (відсортовано) 247,2 т відходів або 0,91 % від загальної маси, решту 26777,54 т захоронено на полігоні ТПВ. За 1 півріччя 2025 року на території громади утворилося 13473,98 т побутових відходів, з яких оброблено (відсортовано) 120,4 т відходів або 0,89 % від загальної маси, та захоронено на полігоні ТПВ - 13353,58 т.

Захоронення твердих побутових відходів в місті проводиться на робочих картах паспортизованого полігону ТПВ, який знаходиться біля південної межі громади. Проектна потужність полігону 100 тис. м. куб. або 28300 т на рік, максимальна висота складування ТПВ в ущільненому стані згідно проекту складає 6 м над рівнем землі. Санітарно-захисна зона полігону твердих відходів становить 500 м.

У 2003-2004 рр. було проведено реконструкцію I черги полігону твердих побутових відходів площею 8 га. Згідно Акту державної приймальної комісії об'єкт прийнято в експлуатацію після реконструкції 30 квітня 2004 р. терміном на 20 років.

Рішенням виконавчого комітету Ніжинської міської ради Чернігівської області від 24 квітня 2025 р. № 187 продовжено термін експлуатації полігону до 1 травня 2039 року.

На полігоні виконуються роботи щодо приймання, складування, ущільнення та ізоляція відходів. Тверді побутові відходи доставляються на полігон сміттєвозами та бортовими самоскидами. Також на полігон здійснюється вивіз ТПВ організаціями та підприємствами різної форми власності власним транспортом. Приймання відходів на полігоні здійснюється за товаротранспортними накладними з фіксацією виробника та обсягу ввезених відходів. Санітарно-екологічна ситуація на полігоні ТПВ біля м. Ніжина, який експлуатується вже понад 56 років, характеризується як надзвичайно складна. Технічні можливості полігону з накопичення відходів давно вже вичерпані, і ще наприкінці 80-х років було прийнято рішення про його закриття й будівництво нового полігону. Однак, у зв'язку з погіршенням загальної економічної ситуації в Україні, у 90-х роках будівництво нового полігону було зупинено. Проблема поводження з відходами є однією з найбільш гострих серед низки екологічних проблем, які мають місце в Ніжинській МТГ.

Збирання твердих побутових відходів здійснюється за унітарною системою, що унеможливорює вилучення відходів, які мають ресурсну цінність та їх небезпечних складових безпосередньо на об'єктах утворення. Як наслідок відходи, які підлягають переробці та утилізації, потрапляють на полігон, що призводить до швидкого заповнення вільних площ та створює навантаження на об'єкти довкілля.

На полігоні ТПВ виконуються технологічні операції щодо підготовки основи котловану під складування відходів, обліку, підвезення, розвантаження відходів, складування й ізоляція відходів, підготовки на місці ґрунту для ізоляції відходів та його транспортування до ділянок, де провадиться ізоляція відходів, зволоження відходів (в пожежонебезпечний період або при понижений здатності до ущільнення), закриття, рекультивація і передача ділянок для подальшого використання за призначенням.

На полігоні твердих побутових відходів громади відсутні спеціальні природоохоронні споруди та системи захисту ґрунтових вод, вилучення та знешкодження біогазу та фільтрату, ущільнення та пересипка ґрунту здійснюється несвоєчасно, що створює загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, забруднення об'єктів довкілля та загорання відходів.

Основними напрямками, на яких необхідно сконцентрувати увагу:

зменшення шкідливого впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини за рахунок впровадження нових сучасних високоефективних методів збирання, зберігання, перевезення, утилізації та захоронення твердих побутових відходів відповідно до сучасних вимог охорони довкілля;

налагодження ефективних систем поводження з твердими побутовими відходами в межах територіальної громади, запобігання утворенню несанкціонованих звалищ відходів;

зменшення утворення й захоронення відходів шляхом впровадження роздільного збирання компонентів твердих побутових відходів;

концентрація фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів для вирішення проблеми поводження з побутовими відходами, зокрема будівництва

та реконструкції полігонів і сміттєзвалищ, а особливо відходами руйнації, які з'являються під час бойових дій.

Земельні ресурси

Наказом Державної служби статистики України від 19.08.2015 №190, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 08.09.2015 за №1084/27529, наказ Державного комітету статистики України від 05.11.1998 №377 «Про затвердження форм державної статистичної звітності з земельних ресурсів та Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, 6а-зем, 6б-зем, 2-зем)» визнано таким, що з 01.01.2016 втратив чинність. Отже, на сьогодні зведення відомостей про земельні ділянки та їх площі по громаді на регіональному рівні в Державному земельному кадастрі за формою 6-зем не здійснюються.

За останніми даними Головного управління Держгеокадастру у Чернігівській області (станом на 01.01.2016) та за інформацією управління комунального майна та земельних відносин Ніжинської міської ради земельний фонд Ніжинської ТГ складає 13140,8 га. У структурі земельного фонду Ніжинської ТГ найбільша частка (69,9%) припадає на землі сільськогосподарського призначення (9184,3 га), другою за вагомістю складовою є землі під житловою забудовою (2552,4 га) – 19,4%, земельні ділянки водного фонду (581,1 га) – 4,4%, ліси та інші лісовкриті площі (412,5 га) – 3,1%, відкриті землі без рослинного покриву (155,5 га) – 1,2%, землі запасу та інші землі (246,4 га) – 1,9%, відкриті заболочені землі (8,6 га) – 0,07%.

Структура земельного фонду міста Ніжинської ТГ представлена на рис.8.

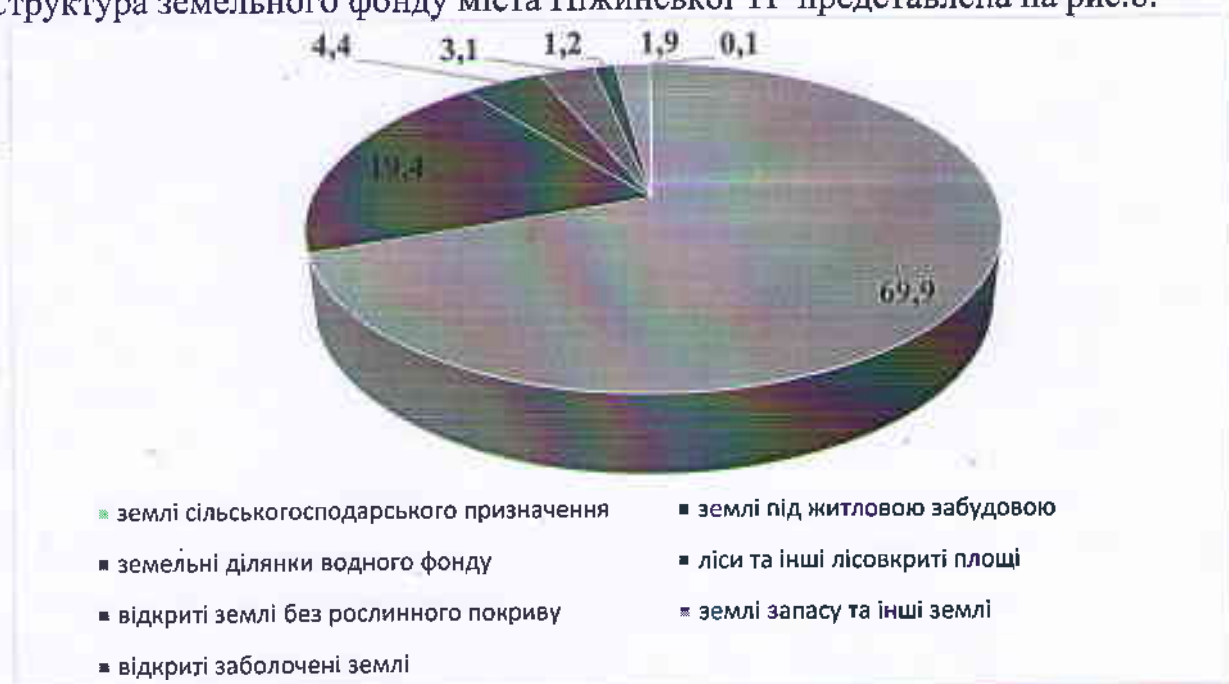

Рис. 8. Структура земельного фонду Ніжинської МТГ, %

Значних змін у структурі та стані використання земель, у порівнянні з попередніми роками, не відбувалося.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси залишаються промисловість, транспорт, сільське господарство та оборонна діяльність.

Землекористування громади визначається станом ґрунтів, обумовленим як природними, так і антропогенними факторами. Сільськогосподарські землі в сільських населених пунктах представлені орними землями, що використовуються для сільськогосподарського виробництва та ведення особистих селянських господарств, а також кормовими угіддями - сіножатями і пасовищами. Важливим природним чинником, що впливає на якість ґрунтів, є еродованість їх на схилах. Причиною можливого антропогенного впливу є локальне забруднення ґрунтів у сільській місцевості через існуючу недосконалу систему видалення господарсько-комунальних та твердих побутових відходів. Локальними джерелами забруднення території є ділянки їх накопичення. На даному етапі система роздільного збирання ТПВ в селах громади відсутня. Основна маса невикористаних відходів (неорганічні) локалізується на існуючих місцях видалення відходів.

Наявність звалищ у сільській місцевості створює негативний вплив на їх територію, а саме зараження підземних вод (утворення фільтрату) та ґрунту продуктами вилуговування, виділення неприємного запаху та утворення різних сполук, в тому числі токсичних, які мігруючи до навколишнього середовища, негативно впливають на його компоненти.

За інформацією управління комунального майна та земельних відносин Ніжинської міської ради на території Ніжинської міської територіальної громади не виявлено фактів завдання шкоди земельному фонду та відсутні звернення з даного приводу від фізичних та юридичних осіб. Крім того, воєнний стан в Україні обмежив дії щодо формування вільних земельних ділянок з метою передачі їх у приватну власність.

Місто Ніжин має діючі Генеральний план та План зонування території, а села Кунашівка, Переяслівка, Наумівське та Паливода мають Генеральні плани. Рішенням Ніжинської міської ради від 06.08.2024 року №22-19/2024 «Про розроблення Комплексного плану просторового розвитку території Ніжинської міської територіальної громади» передбачено оновлення Генерального плану та історико-архітектурного опорного плану міста Ніжин, відповідно до Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації затвердженого Постановою КМУ від 01.09.2021 року № 926.

Флора, фауна

Рослинний світ, або флора, дуже чутливо реагує на зміни екологічних факторів і є чітким показником обсягу антропогенного впливу на природу.

Рослини – найбільш беззахисні перед діяльністю людини, й з урахуванням сучасного стану біосфери їх охорона стала нині важливим комплексним міжнародним завданням. У 1948 р. при ООН було створено спеціальну постійну Комісію з охорони зникаючих видів рослин і тварин, а згодом – Міжнародну Червону книгу, куди заносяться всі рослини та тварини, яким загрожує вимирання. У 1982 р. Закон про Червону книгу прийнято і в Україні.

Ніжинська громада багата природними ресурсами цінних видів рослин, у тому числі й лікарських. Однак ресурсний потенціал багатьох видів обмежений. З метою раціонального використання, відтворення природних і збільшення запасів дикорослих лікарських рослин, їх добування суворо лімітується.

Зелені насадження населених пунктів, як елементи благоустрою використовуються відповідно до їх функціонального призначення для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини на засадах їх раціонального використання та охорони з урахуванням вимог правил благоустрою території населених пунктів, інших вимог, передбачених законодавством. Крім естетичного, вони мають ще й санітарне значення, захищаючи місто від диму, вихлопних газів, пилу тощо. На даний час відсутній план озеленення, але розроблені схеми посадки в межах фінансування. Найчастіше посадка дерев проводиться під час екологічних акцій.

Підприємства, установи, організації й громадяни при здійсненні будь-якої діяльності, що впливає або може вплинути на стан рослинного та тваринного світу, зобов'язані забезпечувати охорону середовища існування, умов розмноження й шляхів міграції тварин.

Природно-заповідний фонд, біорізноманіття

За даними Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської ОДА в адміністративних межах Ніжинської міської територіальної громади знаходиться 3 об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення загальною площею 9,3 га:

- ландшафтний заказник місцевого значення «Чирвине», оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 21.03.1995р., площею 4,3 га;
- ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Дуб Заньковецької», оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 10.02.1972р. № 303, площею 0,01 га, віком понад 200 років (м. Ніжин, колишня садиба М.Заньковецької);
- парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Графський парк», оголошений Чернігівським облвиконкомом від 28.03.1964р. № 121, площею 5,0 га (м. Ніжин, територія Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя), що налічує близько 100 рідкісних порід дерев і кущів. Потребує проведення санації.

Тривалий термін не вирішується питання з водовідведення двоповерхового будинку, що знаходиться в районі «Круча» біля заказника місцевого значення «Чирвине». Стічні води накопичуються в накопичувачі, при переповненні стічні води потрапляють на рельєф місцевості, територію заказника та до р. Остер.

На збереження об'єктів природно-заповідного фонду значною мірою впливає наявність проектів землеустрою з організації та встановлення їх меж. Однією з головних причин, що значно стримує виконання зазначених робіт, є недостатня кількість коштів у бюджеті громади при значній кількості об'єктів.

Внаслідок розорювання земель, вирубування лісів, осушення або обводнення територій, промислового, житлового та дачного будівництва, відбувається знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин. Спостерігається катастрофічне зменшення площ територій водно-болотних угідь, природних лісових екосистем, які є основою для збереження біорізноманіття.

В Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть негативно вплинути на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду.

Громадське здоров'я

Здоров'я людини визначається складною взаємодією таких чинників, як спадковість; соціально-економічне та психологічне благополуччя, доступність і якість медичного обслуговування, спосіб життя і якість навколишнього середовища.

Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я населення, шляхом загострення хронічних хвороб органів дихання, серцево-судинних, крові; нервової системи, алергії.

Забруднення атмосферного повітря знаходиться в малих дозах концентрації і не викликають явних патологічних процесів, а приводять до хронічних захворювань. У виникненні хвороб, пов'язаних з органами дихання, відіграють роль забруднювальні речовини атмосферного повітря, такі як пил, оксиди сірки та азоту, продукти загорання нафти, вугілля, природного газу, озон, важкі метали та інші.

Відповідно до наказу МОЗ України №157 від 26.01.2018 року «Про внесення змін до деяких наказів МОЗ України» скасовано первинний облік захворювань, в зв'язку з чим показники захворюваності населення не розробляються.

У громаді функціонують 3 заклади охорони здоров'я - комунальні некомерційні підприємства: «Ніжинська центральна міська лікарня ім. М.Галицького», «Ніжинський міський центр первинної медико-санітарної допомоги», «Ніжинська міська стоматологічна поліклініка». У 2024 році проведено приєднання до КНП «Ніжинська центральна міська лікарня ім. М.Галицького» пологового будинку.

У структурі Міського центру первинної медико-санітарної допомоги функціонує 10 амбулаторій сімейної медицини, одну відкрито у 2024 році.

Відповідно до даних офіційного веб - сайту НСЗУ вищезазначеними медичними закладами укладено договори з Національною службою здоров'я України. КНП «Ніжинська центральна міська лікарня ім. М.Галицького» укладено 1 договір про медичне обслуговування населення за 23 пакетами групи послуг за програмою медичних гарантій. КНП «Ніжинський міський центр первинної медико-санітарної допомоги» укладено 3 договори про медичне обслуговування населення за 4 пакетами групи послуг за програмою медичних гарантій. КНП «Ніжинська міська стоматологічна поліклініка» укладено 1 договір про медичне обслуговування населення за 2 пакетами групи послуг за програмою медичних гарантій.

Російська збройна агресія проти України призвела до серйозних демографічних та екологічних наслідків у громаді, спричинила значну міграцію населення, особливо жінок та дітей, які вимушені були виїздити за межі територіальної громади, тому протягом 2023-2024 років спостерігається зменшення народжуваності: у 2023 році народилося 223 дітей у громаді, а у 2024 році - 176 дітей за даними КНП «Ніжинська центральна міська лікарня ім. М. Галицького».

Незважаючи на весь комплекс вжитих заходів у сфері охорони здоров'я, у громаді у 2024 році значним залишається рівень захворюваності на хвороби органів дихання (61,9%) та системи кровообігу (17,9%), кістково-м'язової системи (9,7%), про що свідчать дані, надані КНП «Ніжинський міський центр первинної медико-санітарної допомоги».

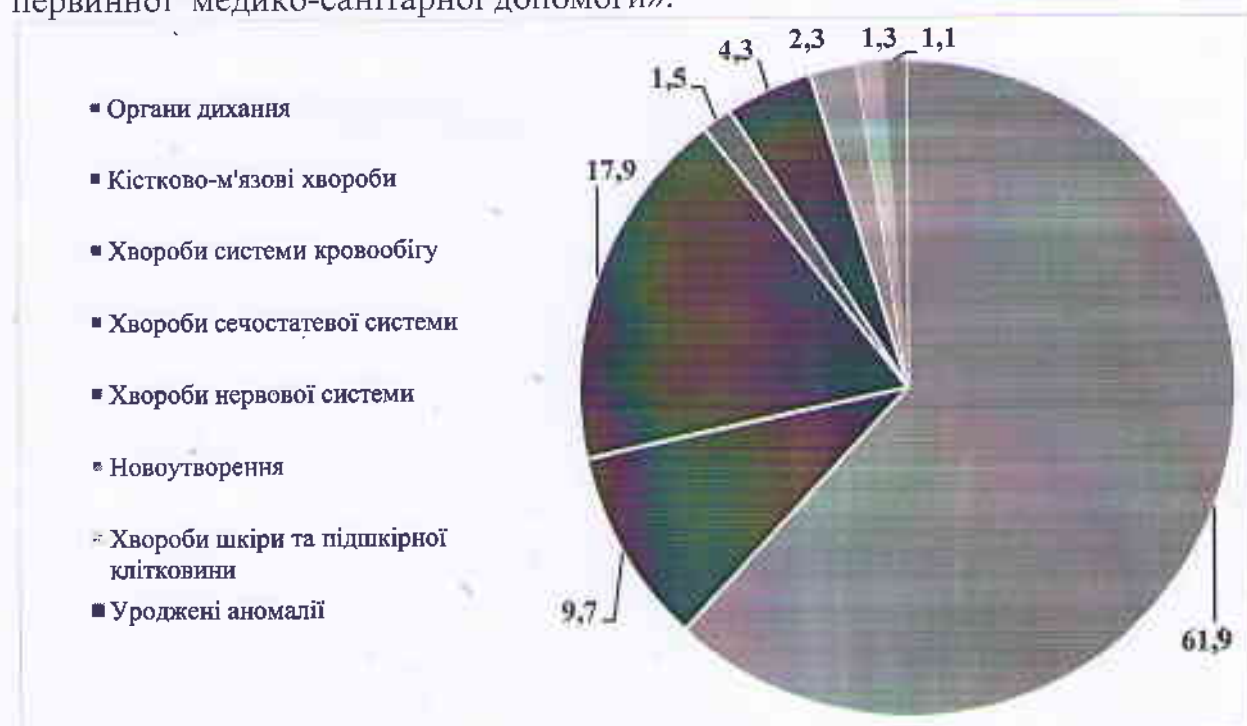

Рис.9 Структура вперше зареєстрованих випадків захворюваності населення за визначеними класами хвороб по Ніжинській міській територіальній громаді в 2024 році, %

Показник загальної смертності у громаді залишається високим та перевищує рівень народжуваності, що зумовлює старіння населення.

Найбільше померлих від хвороб системи кровообігу (8,4 випадків на 1000 населення) та новоутворень (1,9 випадків на 1000 населення).

Наявна мережа закладів з надання первинної та вторинної медичної допомоги населенню, їх сучасна оснащеність медичним обладнанням і технікою створюють потенційні умови для поліпшення якості надання медичних послуг, збереження стану здоров'я населення, призупинення негативних тенденцій у демографічній ситуації в громаді.

Ніжинським міськрайонним відділом державної установи «Чернігівський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» визначені ризики в галузі громадського здоров'я:

- у 2024 році у громаді зареєстровано перевищення середньо обласних показників поширеності захворюваності на злоякісні новоутворення (перевищення в 1,5 рази);

- ризик захворювання на інфекційні та неінфекційні хвороби, що пов'язані з водним фактором передачі, що обумовлено відсутністю систематичного контролю за якістю питної води з джерел децентралізованого водопостачання - вода з децентралізованих джерел досліджується тільки за зверненням громадян. Так, за результатами досліджень води питної з даних джерел по Ніжинській МТГ в 2023 році 46,7% досліджених проб не відповідало

ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» за вмістом нітратів (вул. Прилуцька, вул. Дачна, вул. Брюховця, вул. 50 річчя Перемоги, пл. Гоголя, пров. Таборний), в 2024 році – 40% (вул. Прилуцька, вул. Миколи Лисенка). Також, не проводяться лабораторні дослідження води з поверхневих водойм в місцях масового відпочинку населення та рекреаційних зонах для оцінки якості стану водних ресурсів та виявлення забруднень;

- не вирішене питання щодо відлову безпритульних тварин та виділення місця для їх утримання, тому існує ризик захворювання на сказ. По Ніжинській МТГ почастишали звернення населення за антирабічною допомогою з приводу укусів безпритульними тваринами: за 6 місяців 2025 р. звернулось - 94 особи (в 2024 році – 100 осіб), лікування призначено – 41 та 50 особам відповідно;

- показники захворюваності на лептоспіроз по Ніжинській МТГ вище на 25 % від рівня захворюваності по Чернігівській області (інт. показник 7,0 на 100 тис. населення, а в Ніжинській МТГ – 9,3 на 100 тис. населення) та захворювання на хв. Лайма – (інт. показник 55,5 на 100 тис. населення), що на 23,3% вище у порівнянні з 2023 роком - зареєстровано 30 випадки (інт. показник 45,0 на 100 тис. населення), а за 7 місяців 2025 року – 39 випадків (інт. показник 58,5 на 100 тис. населення). Проте, на території Ніжинської МТГ не проводяться дератизаційні та дезінсекційні роботи в громадських місцях (парки, сквери, тощо).

- ризик захворювання на туберкульоз – зареєстровано 18 випадків вперше діагностованого туберкульозу, випадки захворювання на туберкульоз діагностуються в термінальних стадіях, з деструкцією, МБТ+, або навіть під час розтину померлого, що свідчить про несвоєчасність надання медичної допомоги.

- аналіз стану виконання профілактичних щеплень серед населення Ніжинської МТГ вказує на недостатній рівень охоплення щепленнями дитячого населення, що є **прямим ризиком** для громадського здоров'я: поліо3 - 92,1%, рівень щепленості < 95%, не досягнуто індикаторного значення, АКДП 3 - 90,5%, рівень щепленості < 95%, не досягнуто індикаторного значення, КПК 1 та 2 – 92,1 та 85,8%, рівень щепленості < 95%, не досягнуто індикаторного значення.

Санітарно-епідеміологічну ситуацію в громаді можна охарактеризувати як нестійку – рівень захворюваності людей на інфекційні хвороби не перевищує середні багаторічні показники, проте є сприятливі умови для поширення цих хвороб.

Профілактичними медичними оглядами в освітніх закладах виявлені патології у дітей по 5 нозологіям пониження гостроти зору, порушення осанки, сколіоз, дефекти мови, пониження гостроти слуху та спостерігається перевищення показників захворюваності дітей в порівнянні з середньо обласними показниками. На стан захворюваності дітей впливають такі фактори як: умови проживання та виховання, соціально-економічні умови, недостатньо сформована мотивація на здоровий спосіб життя.

Об'єкти підвищеної небезпеки

Першочергова увага при здійсненні державного контролю в сфері охорони навколишнього природного середовища приділена екологічно небезпечним об'єктам. До переліку об'єктів підвищеної небезпеки входять 2 суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність на території громади та пройшли ідентифікацію.

ПЕРЕЛІК

об'єктів підвищеної небезпеки, які провели ідентифікацію,
розташованих на території Ніжинської міської територіальної громади

№ з/п	Назва потенційно небезпечного об'єкту	Місце розташування	КЛАС ОПН
1.	ТОВ ПАНТЕРА ЛТД АГЗП	16600, Чернігівська обл., м. Ніжин, вул. Станіслава Прощенка, 45В	3 клас ОПН
2.	Спеціальний авіаційний загін Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій (САЗ ОРСЦЗ ДСНС УКРАЇНИ)	Чернігівська обл., Ніжинський р-н, м. Ніжин, вул. Космонавтів, 90	3 клас ОПН

На даний час актуальне питання з утворенням відходів руйнації, які накопичуються в наслідок бойових дій.

Російське вторгнення в Україну призвело до екологічних наслідків для Ніжинської територіальної громади починаючи з 2022 року. За даними Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської ОДА повномасштабне вторгнення РФ завдало шкоду довкіллю як в цілому по області, так і по нашій громаді: забруднення атмосферного повітря через пожежі та через неорганізовані викиди; ґрунтів та вод від потрапляння в них паливно-мастильних матеріалів чи вибухових речовин; засмічення земель від залишків боєприпасів і військової техніки та інша шкода довкіллю. У 2024 році внаслідок удару «Шахеда» по об'єкту інфраструктури та житловому багатоквартирному будинку спричинило пожежу у будівлі та призвело до засмічення прилеглих територій. За даними Державної екологічної інспекції у Чернігівській області збитки довкіллю склали понад 9 млн.грн в результаті викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря та від засмічення земель.

Реалізація заходів Програми не передбачає негативний вплив на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, раціональне використання земельних ресурсів. В проекті документу державного планування передбачені попереджувальні заходи щодо налагодження систематичного контролю санітарно-гігієнічного стану середовища проживання. Оскільки Програма ґрунтується на узагальнених пріоритетних завданнях і заходах міських цільових програм, у тому числі у сферах поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, туризму, містобудування, а також містить основні прогностичні показники економічного і соціального розвитку Ніжинської МТГ та напрямки його розвитку на наступний бюджетний період, на базі яких визначаються показники бюджету Ніжинської міської МТГ, виправданими альтернативами за умовами незатвердження Програми є виключне затвердження окремих міських цільових програм.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Реалізація Програми може опосередковано здійснити негативний вплив на довкілля та здоров'я населення через фактори забруднення атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів, знищення зелених насаджень на території громади, лісів та інше.

Найбільш несприятливому впливу шкідливих факторів підлягає населення, яке мешкає в межах санітарно-захисних смуг промислових підприємств, що є порушення вимог «Державних санітарних правил планування та забудови населених місць»

В процесі виконання СЕО проведений аналіз зобов'язань у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення. Проведений аналіз стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на території громади, яка наведена у розділі 2 Звіту виявив потенціал для позитивного впливу проекту на навколишнє середовище та здоров'я населення, а також можливість негативних впливів в результаті реалізації проекту. Зокрема:

пом'якшення наслідків зміни клімату та їх адаптація :

очікується загальний позитивний вплив реалізації Програми щодо запобігання кліматичним змінам. Слід очікувати зниження парникових газів за рахунок очищення територій від накопичених відходів на рівні, що запобігає небезпечному антропогенному втручанню в кліматичну систему, зменшить ризик несприятливого впливу зміни клімату на господарську діяльність, не збільшуючи ризик такого впливу на населення, навколишнє середовище чи активи.

атмосферне повітря

можливий негативний вплив: від збільшення кількості промислових підприємств, які відновлять свою роботу та збільшать обсяги виробництва, що можливо призведе до збільшення кількості викидів забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел та вплине на якість повітря;

позитивний вплив: запровадження сучасної системи моніторингу стану атмосферного повітря, впровадження нових сучасних технологій та технічне переоснащення виробничих процесів, унормування викидів стаціонарних джерел забруднення повітря, оптимізація транспортних потоків, оновлення рухомого складу громадського транспорту (автобусів), обмеження руху великогабаритного транспорту, реконструкція котелень та існуючих теплових мереж, заміна аварійних ділянок, споживання альтернативних видів палива, припинення фактів випалювання опалого листя та рослинності у смугах відводу автомобільних доріг та залізниць, на території садівничих товариств;

водні ресурси:

позитивний вплив: модернізація мереж водопостачання та каналізації, будівництво карт мулових майданчиків очисних споруд, реконструкція КНС,

будівництво артезіанської свердловини сприятиме досягненню і підтриманню доброго стану водних об'єктів, включаючи поверхневі та підземні води, запобігати погіршенню їх стану, дозволять зменшити обсяги скидів у водойми, появи інфекційних захворювань, контроль за станом зливових мереж населених пунктів та якістю стічних вод, покращить санітарний стан річки;

земельні ресурси:

внаслідок реалізації Програми не передбачається змін у топографії або характеристиках рельєфу, появи таких загроз як зсуви, селеві потоки, провали землі; забезпечення ефективності використання земельних ресурсів, підвищення цінності земельних ресурсів;

біорізноманіття та природно-заповідні зони:

позитивний вплив: збереження та розвиток природно природно-заповідного фонду; раціональне використання природних ресурсів. Програма не передбачає реалізації завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття та природно-заповідні зони.

стан поводження з відходами:

позитивні наслідки: за рахунок ліквідації несанкціонованих звалищ ТПВ, реконструкції полігону ТПВ, збільшення кількості контейнерів для збору побутових відходів, обладнання контейнерних майданчиків у громаді, встановлення системи екологічного моніторингу, своєчасне ущільнення та присипка ґрунтом на полігоні ТПВ, вилучення відходів, які мають ресурсну цінність вплине на зменшення навантаження на об'єкти довкілля;

громадське здоров'я та інфраструктура :

позитивні наслідки: ремонт мереж водопроводу та зливної каналізації, забезпечення планування озеленення території, проведення заходів з розвитку зелених зон та визначення основних напрямків щодо утримання, розведення і захисту зелених насаджень сприятимуть покращенню умов життєдіяльності та оздоровленню мешканців громади. Поліпшення у сферах охорони здоров'я, освіти, фізичної культури у Програмі не передбачається появи нових ризиків для здоров'я мешканців громади. Очікується, що Програма матиме опосередкований вплив на стан здоров'я та захворюваність населення, поліпшення яких має призвести до зниження рівня захворюваності мешканців громади;

стан системи екологічного управління та моніторингу:

Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Оскільки в Програмі передбачені заходи, спрямовані на стабілізацію безпекових умов для розвитку соціального капіталу громади та забезпечення належних умов для проживання громадян на територіальній громаді, то її реалізація з високою ймовірністю має зменшити негативний вплив на довкілля і здоров'я населення у порівнянні з існуючим станом та від чого можна очікувати позитивні результати на всій території громади.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА

ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ).

Прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів з реалізації Програми досить складно (так само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), оскільки вплив на здоров'я часто неспецифічний і носить опосередкований характер.

Ніжинська громада – переважно промислова, але остання переважно мікро, мала та середня. Суттєвий негативний вплив на стан повітря в громаді дають переробні підприємства та підприємства комунального господарства, автотранспорт, полігон твердих побутових відходів.

В громаді існують проблеми в екологічній сфері, які потребують вирішення:

несанкціоноване розміщення твердих побутових відходів, відсутність спеціалізованих природоохоронних споруд та системи екологічного моніторингу створюють загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, забруднення об'єктів довкілля та загоряння відходів; накопичення відходів, які підлягають переробці та утилізації, без вилучення відходів, які мають ресурсну цінність створює додаткове навантаження на об'єкти довкілля;

накопичення побутового сміття та його спалювання в лісозахисних смугах вздовж автомобільних доріг, в лісонасадженнях, поблизу р. Остер – є одним із потенційних джерел забруднення довкілля і являють собою велику загрозу навколишньому природному середовищу;

реконструкція полігону та сміттєзвалищ потребують концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів;

заміна амортизованого та застарілого обладнання на імпортне, більш надійне та енергоефективне для забезпечення безперебійного та сталого водопостачання;

забруднення водних об'єктів органічними, біогенними та небезпечними речовинами (дифузні та точкові джерела) в результаті відсутності встановлених водоохоронних зон і прибережних захисних смуг водних об'єктів та забруднення небезпечними речовинами від використання хімічних засобів захисту рослин, в тому числі пестицидів, що призводить до незадовільного екологічного стану основної водної артерії громади – р. Остер та водойм (заболочення, заростання водною рослинністю, погіршення якісного стану вод тощо), а в літній період спостерігаються явища масового цвітіння синьо-зелених водоростей, що супроводжуються замором риби;

вплив гідроморфологічних змін на стан водних об'єктів в результаті урбанізації, проведення меліорації для потреб сільського господарства, зміна природних параметрів русла тощо, що в свою чергу призвело до порушення вільної течії річок, зменшення їх природного стоку, утворення застійних зон, погіршення біорізноманіття та деградації водних систем;

проблеми, пов'язані із забрудненням підземних вод, які виникли в результаті використання мінеральних добрив, пестицидів, скидів забруднених стічних вод у поверхневі

водойми і неабияк призводять до погіршення якісного стану підземних вод у безнапірних водоносних горизонтах;

вплив змін клімату на водні об'єкти, а саме підвищення середніх температурних показників повітря, посухи, зміна інтенсивності і кількості опадів, що призводить до змініння водних об'єктів, пониження рівня залягання підземних вод в результаті чого все частіше спостерігається виникнення пожеж на прилеглих торфових землях, відсутність води у свердловинах і колодязях в окремих населених пунктах;

проблема забруднення та виснаження під впливом кліматичних змін водних ресурсів, особливо ресурсів річки Остер, В'юниця та ставків в с. Кунашівка та Переяслівка;

випалювання сухої рослинності у весняно-осінній період, що призводить до виникнення пожеж; загибелі тварин;

стан озеленення території громади потребує подальшого удосконалення, розвитку зелених зон та їх захисту, забезпечення обслуговування зелених насаджень.

Окреслені екологічні проблеми формують значні ризики для здоров'я мешканців Ніжинської МТГ, зокрема:

- забруднення атмосферного повітря негативно впливає на органи дихання, нервову і серцево-судинну систему, суттєво підвищує ризики виникнення хвороб;

- забруднення водних об'єктів негативно впливає на органи травлення, серцево-судинну та нервову системи, нирки, зуби, а також підвищує ризик захворювання на вірусні, бактеріальні, паразитарні інфекції;

- неналежне поводження з відходами та їх накопичення у місцях видалення підвищує ризики появи респіраторних й онкологічних захворювань, інфекційних хвороб і виникнення алергічних реакцій.

Існуючі проблеми посилюють негативні тенденції щодо захворюваності та смертності мешканців громади, знижують якість та комфортність проживання на території громади.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№562-VІІВід 01.07.2015) та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, яка внесена до виконання плану заходів з виконання Угоди Про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і

їхніми державами-членами, з іншої сторони, який затверджений постановою КМУ від 25 жовтня 2017 р. №1106, Бернської Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існуючих в Європі, Конвенції ООН про боротьбу з опустеленням, Паризької угоди, інших міжнародних угод природоохоронного спрямування..

Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку" ухвалений Верховною Радою України 20.03.2018 року. У ньому SEO визначається у процедурному аспекті: SEO – це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу SEO, складання звіту про SEO, проведення громадського обговорення та консультацій, врахування у документі державного планування звіту про SEO, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (Стратегія) державної екологічної політики на період до 2030 року» (ухвалено Верховною Радою України 28.02. 2019 року) та Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (розпорядження КМУ від 21.04.2021 р. №443-р), Стратегією екологічної безпеки та адаптації до змін клімату на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 20.10.2022 р. №1363-р), Планом заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 06.12.2017 р. №932-р), Законом України «Про управління відходами» від 20 червня 2022 року. № 2320-IX, Національною стратегією управління відходами до 2030 року (розпорядження КМУ від 08.11.2017 р. №820, рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 р. №111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації», «Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 7225/2019), Водною стратегією України на період до 2050 року (розпорядження КМУ від 09.12.2022 р. №1134), Державною стратегією управління лісами України до 2035 року (розпорядження КМУ від 29.12.2021 року №1777-р), Стратегією зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 14.08.2019 року №688-р) та планом заходів з її реалізації, затвердженої розпорядженням КМУ від 21.10.2020 року №1567-р, розпорядженням КМУ від 21.08.2019 р. №686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» .

Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560-XII від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст.4).

Державна екологічна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей:

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природо-охоронного управління.

У 2012 році Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17 грудня 2012 року №659) затверджено Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог "Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище".

При формуванні проекту Програми відповідно до нормативної бази України були враховані зобов'язання у сфері охорони довкілля:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- максимальне збереження історико-культурної спадщини і поліпшення сприйняття її естетичних, архітектурних і художніх цінностей охоронних заходів;
- забезпечення процедури оцінки впливу на довкілля для об'єктів, розташованих у межах проектованої території, і щодо яких законодавством передбачена така процедура у відповідності до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

В Ніжинській МТГ розробляється та затверджується щорічна міська цільова програма «Охорона навколишнього природного середовища Ніжинської МТГ»

Для забезпечення доступності Програми та самого Звіту СЕО, відповідно до вимог Законів України «Про доступ до публічної інформації» і «Про стратегічну екологічну оцінку», зазначені документи розміщені на офіційному веб-сайті Ніжинської міської ради.

Враховуючи результати аналізу, можна зробити висновок, що Програма відповідає цілям екологічної політики, встановлених на національному та регіональному рівнях, враховує більшість з них і пропонує комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО-, ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ – 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення від реалізації Програми визначалися відповідно до переліку, наведеного в табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка ймовірного впливу Програми на стан довкілля та здоров'я населення

Завдання Програми	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	так	ні	ймовірно	
2.1 Створення безпечових умов для розвитку соціального капіталу громади				
2.1.1 Забезпечення безпеки мешканців громади в умовах воєнного стану та у післявоєнний період .			+	+
2.1.2 Надання якісних медичних послуг		+		+
2.1.3 Забезпечення належних умов для отримання якісної та доступної освіти		+		+
2.1.4 Формування інформаційної та кібербезпеки				
2.1.5 Розвиток фізичної культури, спорту та молодіжної інфраструктури. Національно-патріотичне виховання. Забезпечення гендерної рівності		+		+
2.1.6 Забезпечення стабільного функціонування споживчого ринку		+		
2.1.7 Розвиток культурного та туристичного потенціалу громади		+		+
2.1.8 Забезпечення соціального захисту населення, в.т.ч. ВПО, ветеранів та їх сімей. Розвиток безбар'єрного середовища.		+		+
2.1.9 підтримка сімей, діте та молоді. Ментальне здоров'я.		+		+
2.1.10 Надання якісних адміністративних послуг		+		
2.2 Забезпечення належних умов для проживання громадян та стабільної діяльності житлово-комунального господарства громади				
2.2.1 Забезпечення стабільного функціонування критичної інфраструктури, підприємств житлово-комунального господарства громади			+	+
2.2.2 Розвиток транспортної інфраструктури.			+	+

2.2.3 Забезпечення якості надання населенню житлово-комунальних послуг.			+	+
2.2.4 Розширення енергозберігаючих заходів та енергобезпека			+	
2.2.5 Забезпечення ефективного управління об'єктами комунальної власності			+	
2.3 Створення сприятливих умов для стабільного функціонування бізнесу				
2.3.1 Розвиток промислового виробництва.			+	+
2.3.2 Розширення зовнішньоекономічної діяльності та реалізація інвестиційного потенціалу громади			+	+
2.3.3 Стимулювання розвитку бізнесу			+	+
2.3.4 Забезпечення продуктивної та вільно обраної зайнятості громадян			+	+

Серед ключових наслідків реалізації Програми, а також з огляду на короткий термін її реалізації 2026 рік, доцільно виділити:

атмосферне повітря: не передбачається суттєвого погіршення атмосферного повітря за рахунок проведення заходів по ремонту мереж тепло-, водопостачання та водовідведення, оновлення рухомого складу громадського транспорту;

водні ресурси: заплановані заходи по реконструкції та ремонту в мережах водопостачання та каналізації, систематичний контроль за якістю води дозволять знизити рівень забруднення поверхневих та ґрунтових вод, а заходи, що направлені на скорочення споживання водних ресурсів, зекономлять споживання водита енергоресурсів;

стан поводження з відходами: матиме позитивний ефект, передбачені заходи по ліквідації несанкціонованих звалищ ТПВ, придбання контейнерів для збору побутових відходів, облаштування контейнерних майданчиків;

громадське здоров'я: покращенню умов життєдіяльності мешканців громади сприятимуть заплановані заходи по осучасненню корпусів медичних закладів, реконструкції та ремонту об'єктів комунальної інфраструктури, покращення ландшафту зелених зон. Програма не передбачає негативного впливу на стан здоров'я та захворюваність населення.

Таблиця 3

Чи може реалізація Програми ЕСР спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	Так	Ймовірно	Ні	
Атмосферне повітря				
Погіршення якості атмосферного повітря		+		+
Збільшення викидів забруднюючих речовин від		+		+

стаціонарних джерел				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел	+			+
Появу джерел неприсмних запахів		+		
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату		+		+
Водні ресурси				
Забруднення підземних водоносних горизонтів		+		+
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		+		
Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)		+		
Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод		+		
Порушення гідрологічного та гідохімічного режиму малих річок громади		+		
Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту		+		
Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як наводки або підтоплення)		+		
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод		+		+
Значне зменшення кількості вод, що використовуються для		+		

водопостачання населенню				
Будь-які негативні зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)			+	
Відходи				
Збільшення кількості утворених твердих побутових відходів		+		+
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки		+		
Збільшення кількості утворених чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки		+		+
Утворення або накопичення радіоактивних відходів			+	
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			+	
Земельні ресурси і ґрунти				
Хімічне забруднення ґрунтів			+	
Поява таких загроз, як зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури			+	
Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			+	
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			+	
Біорізноманіття та рекреаційні зони				

Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)		+		
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин		+		
Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей		+		+
Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві		+		+
Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини		+		+
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)		+		+
Громадське здоров'я та інфраструктура				
Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей		+		
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги	+			+
Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків		+		+
Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у	+			+

житлі					
Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			+		

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація заходів Програми може сприяти покращенню екологічної ситуації в Ніжинській МТГ.

Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до наслідків, які в сукупності матимуть кумулятивний чи синергійний негативний вплив на довкілля або здоров'я людей, відсутня.

У разі реалізації заходів Програми можна очікувати позитивного кумулятивного та синергійного ефектів покращення стану довкілля та здоров'я населення у середньо- і довгостроковій перспективах.

Комплексна реалізація заходів Програми дозволить агреговано досягти покращення стану довкілля громади, а їх поетапне узгодження виконання – забезпечити нагромадження позитивних ефектів при переході від коротко- до довгострокового періоду.

Однією з визначальних умов сталого економічного і соціального розвитку Ніжинської МТГ в цілому є охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки життєдіяльності населення.

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Реалізація проекту Програми потребує виконання значної кількості заходів, що стосуються розвитку сфери забезпечення Ніжинської МТГ якісними системами інженерної інфраструктури, ремонту вулично-дорожньої мережі, енергозбереження і раціонального використання природних ресурсів, виконання яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого екологічному відношенні життєвого середовища.

Серед головних заходів, що мають безпосередній вплив на санітарно-гігієнічні умови проживання населення та забезпечують пом'якшення негативних наслідків реалізації проекту Програми із внесеними до неї змінами, можна виділити:

- здійснення заходів енергозбереження шляхом реконструкції та модернізації газового обладнання, технічного переоснащення насосних станцій, теплових мереж, пошук альтернативних джерел енергії;
- покращення технічних характеристик вулично-дорожньої мережі – ремонт існуючих вулиць, доріг та тротуарів, а також покриття прибудинкової території;

- виконання протиерозійних заходів та заходів знищення та попередження розповсюдження карантинних рослин;
- рекультивація порушених територій – ліквідація несанкціонованих звалищ побутових відходів, своєчасне ущільнення та присипка ґрунтом ТПВ;
- ландшафтний благоустрій з формуванням зелених насаджень загального призначення, організація прибережно-захисної смуги водойм, формування локальних місць рекреаційного використання з їх благоустроєм та ландшафтною організацією;
- реконструкція комплексу очисних споруд, ремонт каналізаційних мереж;
- розвиток системи водовідведення у сільській місцевості,
- контроль за станом зливових мереж населених пунктів громади;
- розвиток інфраструктури управління відходами – забезпечення роздільного збору ТПВ, ліквідація стихійних звалищ, вилучення ресурсів, які мають ресурсну цінність;
- формування функціонально-планувальної структури території з максимально можливим використанням наявних особливостей ландшафту, водних поверхонь та об'єктів культурної спадщини;
- збереження існуючих зелених насаджень; благоустрій зелених насаджень загального призначення, здійснення заходів з розвитку зелених зон населених пунктів ;
- встановлення розмірів та меж прибережних смуг водних об'єктів на території громади, дотримання норм використання водоохоронних зон,
- формування системи своєчасного, адекватного та ефективного інформування громадськості та організації громадського обговорення щодо запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків впливу на складові довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я виконання Програми.

Дотримання нормативного стану навколишнього середовища забезпечується виконанням відповідних заходів.

1. **Захисні заходи**, спрямовані на зменшення негативного впливу на довкілля, стосуються заходів по нагляду за відходами, з охорони ґрунтів, зменшення впливу на флору і фауну.
2. **Ресурсозберігаючі заходи** спрямовані на раціональне використання енергетичних, земельних та водних ресурсів.
3. **Охоронні заходи** щодо проведення моніторингових спостережень за підтриманням нормативного стану довкілля. У випадку можливої загрози здійснюються заходи з їх усунення або попередження.
4. **Компенсаційні заходи**. Вони полягають у відшкодуванні втрат, спричинених самим процесом реалізації заходів Програми згідно з вимогами діючого законодавства на основі спеціально затверджених методик..

В цілому вище перелічені заходи сприятимуть покращенню якості природного середовища, включаючи позитивний вплив на здоров'я мешканців громади.

На всіх етапах реалізації Програми передбачені заходи будуть здійснюватись у відповідності до норм і правил охорони довкілля і вимог екологічної безпеки, в тому числі згідно з вимогами Водного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про систему громадського здоров'я», «Про охорону

атмосферного повітря», «Про управління відходами», «Про природно-заповідний фонд України». Виконання заходів, передбачених Програмою, матиме позитивний вплив на всі складові довкілля, поліпшення загального екологічного та естетичного стану території Ніжинської МТГ.

8. ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, В ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

Програма економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік розроблена на короткостроковий період та враховує стратегічні цілі, визначені Стратегією розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2023-2027 роки.

У процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки було розглянуто наступні альтернативи:

Альтернатива 1 «Нульовий сценарій» – опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку незатвердження Програми. У такому випадку заходи з покращення довкілля будуть здійснюватися без планування та не враховуючи перспективи на найближчі роки. Такий сценарій призведе до збереження або навіть погіршення існуючих тенденцій у громаді, які сформувалися за минулі роки. У такому випадку це не відповідатиме цілям державної політики у сфері навколишнього середовища.

Альтернатива 2 «Затвердження Програми» – опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку затвердження проекту Програми. Заходи з покращення довкілля будуть здійснюватися відповідно до завдань та заходів, визначених Програмою. Це призведе до зміни тенденцій, що сформувалися у Ніжинській МТГ стосовно стану довкілля та громадського здоров'я. Такий сценарій відповідає пріоритетам державної екологічної політики.

Програма Ніжинської міської територіальної громади спрямована на дотримання високих екологічних стандартів. Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми вказує на те, що реалізація Програми позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, стан земельних ресурсів, рекреаційних зон та культурної спадщини.

Оскільки Програма ґрунтується на узагальнених пріоритетних завданнях і заходах міських цільових програм, у тому числі у сферах поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, туризму, містобудування, а також містить основні прогнозні показники економічного і соціального розвитку Ніжинської МТГ та напрямки його розвитку на наступний бюджетний період, виправданими альтернативами за умовами не затвердження Програми є виключне затвердження окремих міських цільових програм.

В інтересах ефективного і сталого розвитку громади та підвищення якості життя мешканців громади найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої програми.

При підготовці Звіту із стратегічної екологічної оцінки виникав ряд проблем, які суттєво ускладнювали здійснення СЕО:

1. Недостатність і обмеженість джерел і аналізу інформації, особливо по **сільських населених пунктах**. В умовах воєнного стану Державна статистична служба України (ДССУ) не структурує і не аналізує достатньо глибоко і в повному обсязі компоненти сфери охорони довкілля та природокористування для Програми на місцевому рівні, особливо по **сільських територіях** посилаючись на Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» та на неотримання в повному обсязі інформації в період воєнного стану.

2. Відсутність досвіду і практики організації ефективного і комплексного моніторингу стану довкілля на місцевому рівні, більше інформації по області, а в розрізі громад та їх населеним пунктам взагалі проблемно.

3. Принципи екстериторіальності в період дії воєнного стану при державній реєстрації актів цивільного стану не мають можливості забезпечити даними про народжуваність та смертність по громаді та її населеним пунктам.

9. ЗАХОДИ ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» визначено необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля.

Для організації моніторингу передбачені заходи відповідно до Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272.

Моніторинг базується на розгляді цільових показників для кожного сектору розвитку громади та аналізі досягнення запланованих результатів. Система запропонованих в Програмі цільових індикаторів включає екологічні індикатори. Вплив виконання Програми на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, можуть бути виявлені в результаті моніторингу реалізації **проектних рішень** Програми, які мають прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення.

Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання **екологічних вимог**, встановлених відповідними органами влади;

- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи.

Для оцінки повноти та якості реалізації програмних заходів здійснюватиметься річний моніторинг виконання Програми, що дасть змогу оперативно приймати необхідні управлінські рішення.

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Програми передбачені п.9 Звіту про стратегічну екологічну оцінку Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік.

Відстеження динаміки відповідних індикаторів соціально-економічного розвитку дозволять чітко відслідковувати ефективність реалізації Програми.

Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.

№п/п	Заходи моніторингу	Індикатор	Термін проведення	Джерела інформації
Клімат				
1	Аналіз впливу змін клімату на кліматичні характеристики громади	Середня температура повітря,С	Щорічно	За даними спостережень метеорологічної станції Ніжин Чернігівського обласного центру з гідрометеорології
2		Кількість опадів ,мм		
Атмосферне повітря				
1.	Здійснювати контроль за речовинами, що належать до переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню згідно з Постановою КМУ від 29.11.2001 р. №1598.	Викиди найпоширеніш их забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, діоксид азоту та сірки) в атмосферне повітря	Щорічно	Звіт Чернігівського обласного центру з гідрометеорології, статистичні дані, інформаційно-аналітичні дані стану довкілля Чернігівської області
		Викиди в атмосферу від стаціонарних та пересувних джерел, т на рік		
		Якість		

		атмосферного повітря в м. Ніжин		
Водні ресурси				
2.	Проводити дослідження вмісту забруднювачів у поверхневих та ґрунтових водах	Обсяги забору та використання свіжої води Обсяги скидання зворотних вод у водні об'єкти Обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти Модернізація очисних споруд, % від потреби	Щорічно	КП «Ніжинське управління водопровідно-каналізаційного господарства», Деснянське басейнове управління водних ресурсів, інформаційно-аналітичні дані стану довкілля Чернігівської області
Система поводження з відходами				
3	Створити дієву систему управління відходами на території громади, врахувати вимоги Закону України «Про управління відходами». Впровадження сучасних методів переробки та утилізації ТПВ	Обсяги утворення, накопичення та утилізації ТПВ Обсяги утворення, накопичення та утилізації промислових відходів, в т.ч. небезпечних (токсичних) I-III кл. небезпеки Збільшення маси відсортованих відходів	Щорічно	Дані КП «ВУКГ», Державної екологічної інспекції в Чернігівській області, статистичні дані
Громадське здоров'я				
4	Здійснювати контроль за станом	Кількість вперше	Щорічно	Дані медичних КНП громади,

	захворюваності мешканців громади, виявлення та усунення негативних чинників, які впливають на його стан, враховуючи вимоги Закону України «Про систему громадського здоров'я»	зареєстрованих випадків захворювання у мешканців громади		Ніжинського міськрайонного відділу ДУ «Чернігівський обласний центр контролю та профілактики хвороб»
		Рівень смертності		
		Рівень захворюваності		
Природно-заповідний фонд, біорізноманіття				
5	Забезпечити благоустрій та облаштування парків, скверів, зон відпочинку. Розчищення водойм на території громади.	Кількість та загальна площа реконструйованих або новостворених парків, скверів, км ²	Щорічно	Дані Управління житлово-комунального господарства та будівництва Ніжинської міської ради, КП «ВУКГ»
		Кількість облаштованих зон відпочинку біля водойм, в тому числі з дотриманням умов безбар'єрності, одиниць		
		Площа розчищених водойм, м ²		

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

Ймовірність транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у результаті прийняття та впровадження Програми економічного і соціального розвитку на 2026 рік не прогнозуються.

Необхідно брати до уваги і той факт, що питання розгляду транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі і для здоров'я населення може ускладнюватися через те, що суміжна країна – республіка білорусь - не є підписантом Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті. Таким

чином, процедура проведення транскордонних консультацій в рамках процедури СЕО не врегульована міжнародними домовленостями.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-10 ЦЬОЇ ЧАСТИНИ, РОЗРАХОВАНА НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

1. За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну оцінку проєкту Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік», який буде оприлюднений разом з Програмою.

2. Проєкт Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік розроблений у відповідності до конституційного принципу пріоритету інтересів людини у регіональній політиці та зорієнтований на поліпшення стану довкілля та умов життєдіяльності населення і його здоров'я.

Метою стратегічної екологічної оцінки Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської МТГ на 2026 рік є необхідність оцінювання наслідків виконання документів державного планування, сприянні сталому розвитку шляхом забезпечення охорони навколишнього середовища, безпеки життєдіяльності та охорони здоров'я населення.

3. Програма визначає важливі завдання – збереження її середовища, підвищення ступеня безпеки та комфортності, формування якісного простору для життя мешканців та ведення бізнесу, стимулювання громадянської та бізнесової активності, розвиток соціального капіталу громади, модернізація наявної інфраструктури.

4. Основними антропогенними чинниками змін в Ніжинській МТГ є вплив воєнних дій, недостатньо ефективні системи поводження з твердими побутовими відходами та очистки стічних вод, що призводить до забруднення довкілля.

5. Аналіз тенденції стану довкілля в Ніжинській МТГ виявив тенденції збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел, збільшення забору свіжої води та скидів зворотних вод, зменшення обсягів утилізованих відходів. Покращення рівня благоустрою сприятиме підвищенню екологічних стандартів проживання та позитивних впливів на здоров'я населення.

6. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

7. Моніторинг базується на розгляді цільових показників для кожного сектору розвитку громади та аналізі досягнення запланованих результатів. Система запропонованих в Програмі цільових індикаторів включає екологічні індикатори.

8. Наслідки для територій з природоохоронним статусом не очікуються

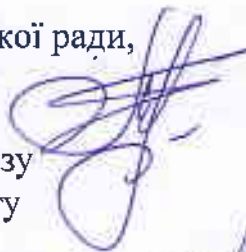
9. Транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, не очікуються.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення Програми економічного і соціального розвитку Ніжинської міської територіальної громади на 2026 рік було проведено з вивченням та урахуванням ймовірних впливів на довкілля та стан здоров'я мешканців громади та з прагненням нівелювати негативні наслідки. Реалізація не сприятиме збільшенню антропогенного навантаження на довкілля за умов дотримання екологічних вимог.

Поєднання зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання та капіталовкладень у громаду, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток Ніжинської міської територіальної громади, для якого є важливою якість життя нинішнього та майбутніх поколінь.

Відповідальні виконавці:

Начальник відділу економіки
виконавчого комітету Ніжинської міської ради,
кваліфікація - економіст

Геннадій ТАРАНЕНКО

Начальник сектору економічного аналізу
відділу економіки виконавчого комітету
Ніжинської міської ради,
кваліфікація - економіст

Лариса СТУСЬ